

Hist. Comm. Rouss. I, 196; amb un estudi monogràfic sobre aquesta vila, ib. 193-200); 1150: *Baniuls* (Alart, o. ci. II, 56); 1197: *Banullis de Maredine* (id. id. 198); 1202: «*Baniulls de Maritimo*» (id. id. 199); 1207: *Bagnils* (id. id. II, 56, no deu ser error, car posa la mateixa forma en aquest doc. en els seus *Priv.* 90); 1248: *Baynuls des Maresme* (Alart, *Priv.*, 190); 1300: *Baynuls* (RLR v, 316); *Banyuls* en Desclot, cap. 135; 1310: «les mars o estanys qui son en la Vayl de Bayuls entró a Canet» (RLR x, 57); 1385: «*vallis de Banullis*» (Alart, *Do. Gé. Hi.* 15); 1395: *Banyuls* (Alart, *Do. Gé. Hi.* 26); S. XVI: *Banyuls del Maresma* (ms. 133 B.N.P.), Ponsich (*Top.* 28), en dona també moltes mencions des de 981.

2) *Banyuls dels Aspres*.

PRON. MOD. *bañuls* allí mateix i pobles de la vora (1960).

DOC. ANT. 934: «alodem in villa *Bagnules*» en una donació a Elna, junt amb alous de Bages, Taixoneres i Vilallonga (*Hist. Lgd.* v, 165 i *Mor.* v, 130); 981: *Balneolis* (Alart, *No. Hi. Comm. Rouss.* I, 196); 1020: «in *Banuls*» (*Mor.* xx, 246), citat junt amb Palol; 1043: *Balneolas* (Alart, *Cart.* 59); 1044: «in suburbio Helenense in villa ~» (*Mor.* xxxiii, 148), i *Hist. Lgd.* v, 1520); 1091: «--- Baja --- S. Andrei de *Balniolis-Taxonarias* --- *Clerano* ---» (*Mor.* xxxvi, 223); 1132: *Baniolis* (Albon, *Cart. du Temple*, § 48, p. 37); 1138: (id. id., p. 230); 1145: *Baniuls* (junt amb Brullà (id. id., p. 230); 1172: *Baniuls* (junt amb Bonpàs, *Mor.* lxxxvii); 1359: *Banyuls de les Aspres* (CoDoACA XII, 120); 1385: *Banyullis de Asperis* i 1435: *Banyulis de Asperis* 1435 (Alart, *Do. Ge. Hist.*, 14, 84). Ponsich (*Top.* 27) en dona moltes mencions en la forma *Bagnuls* i anàlogues, des de 934 i 981.

«*Banyuls dels Aspres* --- défie l'assimilation avec un lieu --- marécageux ---; la situation primitive n'était pas sur la hauteur où est le village actuel: elle devait être dans la partie basse du territoire, en face de St. Joan la Cella --- quartiers abandonnés au M-A., pour se mettre à l'abri de toute attaque, sur une hauteur où elle se fortifia; le village primitif portait --- le nom de *Balneum* qui lui est donné 981 car il est situé à peu de distance d'un étang: «--- *cella Scti Johannis cum adjacenti stagno* qui incipit in via --- [E]l-nae et vadit ad *Balneum*» (Alart, *Bu. Soc. Agr. Pyr. Or.*, 270-272).

Homònims forasters: *Banioles* localitat desapareguda te. Carcassona: doc. *Bagniles* aa. 839, 899, 908, *Banils* 1115, 1234, *Bagnuls* 1119, 1228, *Bangols*, *Bani-* 1316, S. XVIII (Sabarthes, *Di. To. Aude*). *Albuñol* al SE. de Granada, ja figura com *al-boniñul* en autors àrabs; però cf. el que diem de *Bunyola* en el vol. I i havent-hi l'assimilació vocàlica tan generalitzada en mossàrab tant pot resultar de *Bän-* com de *vin-*.

Del mateix origen mossàrab, en pl., ve la Sierra *Bullones* sobre Ceuta, que ja figura com *ğebel Bolñunes* en l'Idrissi, amb metàtesi *ñ-l > ln*; i, per compromís amb el consonantisme originari, *ğebel bunñunes* repetidament en Ibn al-Khatib (Simonet, *Descr. del R.*

de Granada según los árabes, pp. 67 ss.): car tant l'un com l'altre la descriuen llavors com un verger, ple de rierols i aigües corrents.

Banyuls com a vell cognom a Cullera (xxxii, 84). Potser aquí la *ú* no li ve dels *Banyuls* rossellonesos, sinó de la intervenció de l'àrab (que no diferencia *o* de *u*: en efecte *Els Banyuls* és una pda. de Xàbia (xxxiii, 88.7). Antoni Banyuls, nascut a Xàbia a fi S. XVI fou secretari del Marquès de Dènia, després serví a l'arquebisbe de València com encarregat d'ells dos a Madrid: viu encara fins més enllà de 1661 (*El Arch.* I, 390, 396). Quant al menorquí *Banyul*, veg. l'estudi del vol. I, 63-64; semànticament s'explica per la *Font del Banyul* (XLIV, 59.11) de molt de renom.

La Banyosa (Beniopa, Gandia), V. *L(l)avall*

20 *BANYUTS, Gorg dels ~*

Prop de Mataplana (te. Gombren, Ripollès) on el Comte N'Arnau va ser ofegat pels seus *bocs*, tradició recollida per Serra i Pagès (*BABL* XII, 21). És clar que per 'bocs' entenien dimonis: el bruixot o banyut diabòlic. Verdaguer en una de les seves narracions juvenils conta també d'un gorg a on atreien al poeta infant uns éssers semblants, muntanya amunt de Folgueroles; i un anotador (en els *Inèdits* de Verdaguer, recollits per Casacuberta, vol. I), que explica una creença popular semblant, localitzada en una gorga de la vall del Sorreigs (cap a Voltregà, V. art. *Orís*). Potser d'un mot igual prové el malnom *Banyoto* de Manacor, que veig en el nom de *Can Banyoto* (prop de Justaní, NL estudiat vol. I, 174), recollit aquell junt amb Justaní (XLI). Aquí la *-o* suposaria nom mossàrab, amb pronúncia aràbitzada *-yṭy*, que, davant l'emfàtica, sona com la nostra *o*. *AicM* recull un parell d'accs. populars mallorquines de sentit pejoratiu, en la formabanyota, que podria ser normalització cat. de *-o-o*.

BAÓ

Poble del Rosselló, vora la Tet, uns cinc k. O. de Perpinyà.

PRON. POP. *Bóy*: com nota Fouché (*Phon.*, 234) i vaig comprovar allí i pobles circumdants, 1960 ss.; Saisset el posa en rima amb *pòu* 'por': «l'Anton de Peirestortes, en Jaumetó de Bou / ---» (*Perpinyanques*, 10). Pron. vulgar que s'explica pel trànsit de *o* a *ú*, pròpia del cat. rossellonès, que obria el pas a la reculada de l'accent en hiatus, sobre la *à* precedent (pronunciada aquesta com *â* entre les dues labials *b* + *u*): cas paral·lel al ross. *pòu* < *paor* 'por'.

DOC. ANT.: «--- *Babó*, que tous les actes du M-A. écrivent *Baso* ou *Basone*» Alart (*Not. Hi. Com. Rouss.*, 86, que li dedica una monografia pp. 86-93); 843: «ipso laude q. dr. *Basone*» (Abadal, *Eixalada*, 128); 900: «id. id., citat junt amb Bula i Baixàs (colle. Moreau,